C/2025/3977

20.8.2025

NÕUKOGU SOOVITUS,

8. juuli 2025,

mis käsitleb Tšehhi majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

(C/2025/3977)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97, ([1]) eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

Üldised märkused

(1) Määruses (EL) 2024/1263, mis jõustus 30. aprillil 2024, on selgitatud majandusjuhtimise raamistiku eesmärke; raamistik peaks reformide ja investeeringute abil edendama usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupidavust ning ennetama valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Määruses on sedastatud, et nõukogu ja komisjon teevad Euroopa poolaasta raames mitmepoolset järelevalvet kooskõlas ELi toimimise lepingus sätestatud eesmärkide ja nõuetega. Euroopa poolaasta raames sõnastatakse eelkõige riigipõhised soovitused ja jälgitakse nende rakendamist. Määrusega edendatakse ka riikide vastutust oma eelarvepoliitika eest ning rõhutatakse selle poliitika keskpikka perspektiivi ja tagatakse nõuete tõhusam ja sidusam täitmine. Iga liikmesriik peab esitama nõukogule ja komisjonile oma riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava, mis sisaldab tema eelarve-, reformi- ja investeerimiskohustusi ning mis on koostatud kas neljaks või viieks aastaks sõltuvalt riigisisese seadusandliku tsükli pikkusest. Neis kavades sisalduv netokulude ([2]) kava peab vastama määruse nõuetele, sealhulgas nõudele hoida valitsemissektori võlg usutavas langustrendis või viia see usutavasse langustrendi kohandamisperioodi lõpuks või hoida see mõistlikul tasemel allpool 60 % sisemajanduse koguproduktist (SKP) ning nõudele viia valitsemissektori eelarve puudujääk keskpika perioodi jooksul allapoole aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % SKPst ja/või hoida see allpool kõnealust kontrollväärtust. Kohandamisperioodi võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik võtab kohustuse viia ellu asjakohased reformid ja teha asjakohased investeeringud vastavalt määruses sätestatud kriteeriumidele.

([1]) ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Netokulu, nagu see on määratletud määruse (EL) 2024/1263 artikli 2 punktis 2: „netokulu“ – valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud; ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed; iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga; iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks; v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

(2) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241, ([3]) millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide elluviimiseks ja investeeringute tegemiseks ning sellega kaasneb liidu rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta prioriteetidega soodustab taaste- ja vastupidavusrahastu majanduslikku ja sotsiaalset taastumist ning tõukab samas tagant kestlikke reforme ja investeeringuid, edendades eelkõige rohe- ja digipööret ning muutes liikmesriikide majanduse vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust liidus ning toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist.

(3) 27. veebruaril 2023 vastu võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/435 ([4]) (edaspidi „REPowerEU määrus“) eesmärk on järk-järgult kaotada liidu sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab saavutada energiajulgeoleku ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning edendada ühtlasi taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Tšehhi lisas oma riiklikusse taaste- ja vastupidavuskavasse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke.

(4) Tšehhi esitas 1. juunil 2021 vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Kooskõlas kõnealuse määruse artikliga 19 ja määruse V lisas esitatud hindamissuunistega hindas komisjon Tšehhi taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust. Nõukogu võttis 8. septembril 2021 vastu rakendusotsuse, millega kiidetakse heaks Tšehhi taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang; ([5]) rakendusotsust muudeti kõnealuse määruse artikli 18 lõike 2 alusel 16. oktoobril 2023, et ajakohastada tagastamatu rahalise toetuse maksimumsummat ja lisada REPowerEU peatükk ([6]). Osamaksete tegemine sõltub sellest, kas komisjon võtab määruse artikli 24 lõike 5 alusel vastu otsuse, milles sedastatakse, et Tšehhi on rahuldavalt saavutanud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav saavutamine eeldab, et sama reformi või investeeringu puhul varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(5) Nõukogu võttis 21. jaanuaril 2025 komisjoni soovituse põhjal vastu soovituse, millega kiidetakse heaks Tšehhi riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava ([7]). Eelarve- ja struktuurikava esitati kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 11 ja artikli 36 lõike 1 punktiga a, see hõlmab ajavahemikku 2025–2028 ja selles sätestatud eelarve kohandamise perioodi pikkus on neli aastat.

(6) Komisjon võttis 26. novembril 2024 määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu 2025. aasta häiremehhanismi aruande, milles ei nimetatud Tšehhit ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta ning ettepaneku 2025. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste rakendamist ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete järgimist. Nõukogu võttis euroala majanduspoliitikat käsitleva soovituse ([8]) vastu 13. mail 2025 ja ühise tööhõivearuande 10. märtsil 2025.

(7) Komisjon avaldas 29. jaanuaril 2025 konkurentsivõime kompassi – strateegilise raamistiku, mille eesmärk on suurendada järgmisel viiel aastal ELi üleilmset konkurentsivõimet. Selles on kindlaks määratud kolm tegevusvaldkonda, mis on kestliku majanduskasvu tagamiseks üliolulised: i) innovatsioon; ii) süsinikuheite vähendamine ja konkurentsivõime ning iii) julgeolek. Innovatsioonilõhe kaotamiseks kavatseb EL edendada tööstusinnovatsiooni, toetada idufirmade kasvu selliste algatuste kaudu nagu ELi idu- ja kasvufirmade strateegia, ning soodustada kõrgtehnoloogia, näiteks tehisintellekti ja kvantarvutuse kasutuselevõttu. Selleks et muuta majandus keskkonnasäästlikumaks, on komisjon koostanud taskukohast energiat käsitleva tervikliku tegevuskava ja puhta tööstuse kokkuleppe, millega tagatakse, et üleminek puhtale energiale on kulutõhus ja konkurentsisõbralik (eeskätt

([3]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) Nõukogu 8. septembri 2021. aasta rakendusotsus, millega kiidetakse heaks Tšehhi taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang (ST 11047/21 INIT; ST 11047/21 ADD 1).

([6]) Nõukogu 16. oktoobri 2023. aasta rakendusotsus, millega muudetakse 8. septembri 2021. aasta rakendusotsust, millega kiidetakse heaks Tšehhi taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang (ST 13383/23 INIT, ST 13383/23 ADD 1).

([7]) Nõukogu 21. jaanuari 2025. aasta soovitus, millega kiidetakse heaks Tšehhi riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT C, C/2025/666, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/666/oj).

([8]) Nõukogu 13. mai 2025. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta (ELT C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

suure energiakasutusega sektorites) ning aitab kiirendada majanduskasvu. Liigse sõltuvuse vähendamiseks ja julgeoleku suurendamiseks on liit võtnud kohustuse tugevdada üleilmseid kaubanduspartnerlusi, mitmekesistada tarneahelaid ning tagada juurdepääs kriitilisele toormele ja puhastele energiaallikatele. Neid prioriteete toetatakse horisontaalsete tugisüsteemide, nimelt õigusnormide lihtsustamise, ühtse turu süvendamise, konkurentsivõime rahastamise ning hoiuste ja investeeringute liidu loomise, oskuste ja kvaliteetsete töökohtade edendamise ning ELi poliitika parema koordineerimise kaudu. Konkurentsivõime kompass on kooskõlas Euroopa poolaasta põhimõtetega, tagades, et liikmesriikide majanduspoliitika vastab komisjoni strateegilistele eesmärkidele, ning kujundades ühtse majandusjuhtimise käsituse, mis edendab kestlikku majanduskasvu, innovatsiooni ja vastupidavust kogu liidus.

(8) 2025. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng koos taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavad aitavad tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on viimastel aastatel esitatud asjakohastes riigipõhistes soovitustes esile toodud. Need riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased muudetud taaste- ja vastupidavuskavade hindamisel kooskõlas määruse (EL) 2021/241 artikliga 21.

(9) 2025. aasta riigipõhised soovitused hõlmavad peamisi majanduspoliitilisi probleeme, mida ei ole taaste- ja vastupidavuskavades sisalduvate meetmetega piisaval määral käsitletud; arvesse võetakse ka asjakohaseid probleeme, mis on kindlaks tehtud 2019.–2024. aasta riigipõhistes soovitustes.

(10) Komisjon avaldas 4. juunil 2025 Tšehhi kohta 2025. aasta riigiaruande. Selles hinnati Tšehhi edusamme asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Tšehhi on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks Tšehhi kõige pakilisemad probleemid. Samuti hinnati Tšehhi edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu 2030. aasta peamiste tööhõive, oskuste ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

Hinnang iga-aastasele eduaruandele

(11) Nõukogu soovitas 21. jaanuaril 2025 Tšehhil kehtestada järgmised netokulude maksimaalsed kasvumäärad: 4,5 % 2025. aastaks, 2,5 % 2026. aastaks, 2,6 % 2027. aastaks ja 2,9 % 2028. aastaks; need määrad vastavad maksimaalsetele kumulatiivsetele kasvumääradele, mis on arvutatud võrdluses baasaastaga 2023 ning mis on 2025. aastal 10,1 %, 2026. aastal 12,9 %, 2027. aastal 15,8 % ja 2028. aastal 19,2 %. Tšehhi esitas 30. aprillil 2025 oma iga-aastase eduaruande ([9]) netokulude soovitatud maksimaalsete kasvumäärade järgimise ning Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud peamiste probleemide käsitlemiseks vajalike reformide ja investeeringute rakendamise kohta. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab iga-aastane eduaruanne ka Tšehhi kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

(12) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja selle tagajärjed kujutavad endast Euroopa Liidu jaoks eksistentsiaalset väljakutset. Komisjon soovitas koordineeritult aktiveerida stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud riikide vabastusklausli, et toetada ELi jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada kiiresti ja märkimisväärselt kaitsekulutusi, ning Euroopa Ülemkogu kiitis selle ettepaneku 6. märtsil 2025 heaks. Tšehhi 22. mai 2025. aasta taotluse alusel võttis nõukogu 8. juulil 2025 komisjoni soovituse alusel vastu soovituse, millega lubatakse Tšehhil netokulude soovitatud maksimaalsetest kasvumääradest kõrvale kalduda ja neid ületada ([10]).

(13) Eurostati kinnitatud andmete ([11]) põhjal vähenes Tšehhi valitsemissektori eelarve puudujääk 3,8 %-lt SKPst 2023. aastal 2,2 %-le SKPst 2024. aastal, samal ajal kui valitsemissektori võlg suurenes 42,5 %-lt SKPst 2023. aasta lõpus 43,6 %-le SKPst 2024. aasta lõpus. Komisjoni arvutuste kohaselt osutavad need muutused sellele, et netokulude kasvumäär oli 2024. aastal 0,0 %. Tšehhi on oma iga-aastases eduaruandes hinnanud netokulude kasvuks 2024. aastal 2,8 %. Komisjoni hinnangul oli netokulude kasv iga-aastases eduaruandes eeldatust väiksem. Komisjoni

([9]) 2025. aasta eduaruannetega saab tutvuda aadressil https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([10]) Nõukogu 8. juuli 2025. aasta soovitus, millega lubatakse Tšehhil määruse (EL) 2024/1263 kohaselt nõukogu kehtestatud netokulude maksimaalsetest kasvumääradest kõrvale kalduda (riikide vabastusklausli aktiveerimine) (ELT C, C/2025/3962, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3962/oj).

([11]) Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2025.

arvutuste ja riigi ametiasutuste hinnangute erinevus tuleneb sellest, et 2023. aasta ühekordsete kulude kirjeldamine komisjoni poolt lõi 2024. aastaks kõrgema lähtebaasi, ning kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmete mõjust, mis on seotud erinevustega komisjoni ja Tšehhi kasutatud metoodikas. Komisjoni prognooside kohaselt oli eelarvepoliitika, ([12]) mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2024. aastal pärssiv (2,4 % SKPst).

(14) Vastavalt iga-aastasele eduaruandele on SKP reaalkasv Tšehhi eelarveprognooside aluseks oleva makromajandusliku stsenaariumi kohaselt 2025. aastal 2,0 %, samas kui tarbijahindade harmoneeritud indeksiga (THHI) mõõdetud inflatsioon peaks 2025. aastal olema 2,3 %. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv 2025. aastal 1,9 % ja 2026. aastal 2,1 % ning THHIga mõõdetud inflatsioon on 2025. aastal 2,2 % ja 2026. aastal 2,0 %.

(15) Iga-aastases eduaruandes on prognoositud, et valitsemissektori eelarve puudujääk püsib 2025. aastal 2,2 % tasemel SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks suurenema 2025. aasta lõpuks 44,5 %-le. Need suundumused osutavad netokulude 3,3 % suurusele kasvule 2025. aastal. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarve puudujääk 2025. aastal 2,3 % SKPst. Komisjoni arvutuste kohaselt osutavad need muutused netokulude 4,0 % suurusele kasvule 2025. aastal. Iga-aastases eduaruandes eeldatust suuremate netokulude kasvu prognoosimise põhjuseks on see, et komisjon prognoosis 2025. aastal ELi programmide riikliku kaasrahastamise madalamat taset ja komisjoni poolt kirjendatud 2025. aasta ühekordsed kulud olid eeldatust väiksemad. Komisjoni hinnangul on eelarvepoliitika, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2025. aastal üldjoontes neutraalne. Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks suurenema 2025. aasta lõpus 44,5 %-le. Valitsemissektori võla ja SKP suhte kasv 2025. aastal kajastab peamiselt valitsemissektori nominaalse eelarvepositsiooni puudujääki, mida osaliselt tasakaalustab SKP nominaalkasv.

(16) Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2025. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest valitsemissektori kulutusi mahus 0,6 % SKPst (2024. aastal 0,4 % SKPst). Taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest rahastatavad kulutused võimaldavad teha kvaliteetseid investeeringuid ja viia ellu tootlikkust suurendavaid reforme, ilma et see mõjutaks otseselt Tšehhi valitsemissektori eelarvepositsiooni ja võlga.

(17) Valitsemissektori kaitsekulutused moodustasid Tšehhis 2021. aastal 0,9 % SKPst, 2022. aastal 1,0 % SKPst ja 2023. aastal 1,2 % SKPst ([13]). Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid kaitsekulutused nii 2024. kui ka 2025. aastal moodustama 1,3 % SKPst. See tähendab, et kasv on võrreldes 2021. aastaga 0,4 protsendipunkti SKPst. Ajavahemik, mil on aktiveeritud riikide vabastusklausel (2025–2028), võimaldab Tšehhil vaadata ümber valitsemissektori kulude prioriteedid või suurendada valitsemissektori tulusid nii, et püsivalt suuremad kaitsekulutused ei ohusta keskpikas perspektiivis riigi rahanduse jätkusuutlikkust.

(18) Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid Tšehhi netokulud suurenema 2025. aastal 4,0 % ning 2024. ja 2025. aastal kumulatiivselt 4,0 %. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi järgi peaks Tšehhi netokulude kasv 2025. aastal jääma soovitatud maksimaalsest kasvumäärast allapoole, ja seda nii aasta lõikes kui ka 2024. ja 2025. aasta peale kokku.

(19) Iga-aastane eduaruanne ei sisalda eelarveprognoose 2025. aastale järgneva aja kohta. 2025. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon valitsemissektori eelarve puudujäägiks 2026. aastal 2,2 % SKPst. Need suundumused osutavad netokulude 4,8 % suurusele kasvule 2026. aastal. Komisjoni hinnangul on eelarvepoliitika, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2026. aastal üldjoontes neutraalne. Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks komisjoni prognoosi kohaselt suurenema 2026. aasta lõpuks 45,4 %-le. Valitsemissektori võla ja SKP suhte kasv 2026. aastal on peamiselt tingitud valitsemissektori nominaalse eelarvepositsiooni puudujäägist, mida osaliselt tasakaalustab SKP nominaalkasv.

([12]) Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse vahena i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude muutuse vahel, millest on maha arvatud kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed ning mis hõlmab taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatu toetuse ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid.

([13]) Eurostat, valitsemissektori kulud valitsemisfunktsioonide klassifikaatori (COFOG) alusel. COFOGi ja NATO määratluste metoodiliste erinevuste tõttu võivad COFOGi määratlusel põhinevad kulud erineda NATO määratlusel põhinevatest kuludest.

Peamised poliitilised probleemid

(20) Maksu- ja hüvitiste süsteem on madalapalgaliste töötajate jaoks väga koormav. Madalapalgalised töötajad saavad töötamisest sageli vähe või olematut rahalist kasu, kuna tervishoiu- ja sotsiaalmaksed (mis ei kuulu mahaarvamisele) on kõrged ning hüvitised vähenevad sissetuleku kasvades. Tšehhis on maksukiil (st vahe töötaja netosissetuleku ja tööandja kulude vahel) üks kõige suuremaid just selliste üksi elavate lastetute töötajate hulgas, kes teenivad 50 % keskmisest palgast, ja see näitaja on kasvanud juba üle kümne aasta järjest. Tšehhis on nii mitteaktiivsus- kui ka töötuslõks (tööturule sisenevate inimeste maksustamine) suuremad kui ELis keskmiselt ning see vähendab madala sissetulekuga ja osaajatöötajate huvi töötamise vastu. Tööjõumaksude vähendamine madalapalgaliste töötajate hulgas aitaks selliste leibkondade esindajate hulka tööturul suurendada ning asendada mitteametlikud või ebakindlad töösuhted ametliku ja tüüpilise töökohaga. Eespool nimetatud kohanduste kombineerimine keskkonna- ja omandimaksuinstrumentidega, mida seni on vähe kasutatud, aitaks muuta maksusüsteemi majanduskasvu soodustavaks.

(21) Tšehhi üldise maksutulu suhe SKP-sse oli 2023. aastal märkimisväärselt alla ELi keskmise (34 %, samas kui ELi keskmine oli 39 %). Üks võimalus toetada majanduskasvu ja riigi rahanduse jätkusuutlikkust on suurendada majanduskasvu vähem pärssivate maksude osakaalu. Korduv kinnisvaramaks on üks majanduskasvu kõige vähem pärssivaid makse, kuid sellest saadav tulu (0,2 % SKPst) on ELi keskmisega (2023. aastal 0,9 % SKPst) võrreldes väga väike. Ehkki korduva kinnisvaramaksu osakaal SKPst suurenes pisut 2024. aastal ja sama kehtib ka sellele järgnevate aastate kohta, põhineb hoonete ja kinnisvaraüksuste korduva maksustamise süsteem ikka veel kinnisvara suurusel, mis põhjustab ühesuguse väärtusega kinnisvara ebavõrdset maksustamist ega arvesta kinnisvara väärtuse muutumist. Kui kinnisvara hindamiseks võetaks kasutusele väärtusel põhinev maksusüsteem, viiks see kinnisvara väärtuse vastavusse turuväärtusega ja võimaldaks Tšehhil kinnisvara väärtust korrapäraselt ajakohastada. Väärtusel põhinev maksusüsteem koos madala sissetulekuga leibkondade kaitseks võetavate meetmetega aitaks seda maksu tõhusamalt kasutada vahendina, mis võimaldab leevendada kinnisvarahindade tõusu mõju ja kasutada eluasemefondi kõige tootlikumalt. See omakorda parandaks eluaseme taskukohasust ja inimeste tööalast liikuvust, toetades majanduskasvu ja suurendades korduvast kinnisvaramaksust saadavat tulu. 2024. aastal tõsteti kinnisvaramaksu keskmiselt ligikaudu 80 %. Lisaks laiendati omavalitsuste võimalust kohandada maksutulu koefitsientide kohaldamise ja maksumäärade inflatsiooniga indekseerimise teel, mitte kinnisvara väärtuse muutuse alusel.

(22) Tšehhi struktuurne eelarvepositsioon, mis ajavahemikul 2014–2019 oli üldiselt tasakaalus, langes 2024. aastal puudujääki - 1,7 %. See tulenes alalistest meetmetest, nagu üksikisiku tulumaksu vähendamine ning pensionide ja kaitsekulutuste suurendamine, mida ei rahastatud asjaomaste tulude kasvust. 2023. ja 2024. aastal võttis Tšehhi vastu seadusandlikud reformid, mis on seotud pikaajalise riigipõhise soovitusega pensionide kohta. Reformidega tõstetakse 2056. aastaks seadusjärgset pensioniiga 67 eluaastale, aeglustatakse uute pensionide kasvu, lühendatakse ennetähtaegselt pensionile jäämise toetuse maksimaalset kestust ja karmistatakse ennetähtaegselt pensionile jäämise tingimusi. Need meetmed peaksid tõstma tegelikku pensioniiga ja piirama riiklike pensionikulude suurenemist pikas perspektiivis 1,9 protsendipunkti võrra SKPst ([14]). Hiljuti vastu võetud pensionireformide täielik rakendamine aitaks leevendada elanikkonna vananemisega seotud kulusurvet ja sellest tingitud riske riigi rahanduse jätkusuutlikkusele.

(23) Riigi rahanduse jätkusuutlikkusega seotud riskid on endiselt püsima jäänud. Alates 2025. aastast on töötavatel pensionäridel õigus saada sotsiaalkindlustussoodustust. Riigi rahanduse jätkusuutlikkusega seotud riske aitaks veelgi vähendada see, kui toetatakse pensionile jäämise asemel töötamist jätkavate eakamate töötajate tööalast konkurentsvõimet, lähtudes nõuetekohasest kulude-tulude analüüsist selle kohta, mis motiveerib pensionieale lähenevaid inimesi kauem töötama.

(24) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Need peaksid aitama tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitustes. Järele jäänud lühikese aja jooksul on oluline taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas selle REPowerEU peatükk, tulemuslikult ellu rakendada, et suurendada rohe- ja

([14]) https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2024-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2022-2070_en.

digipöörde kaudu Tšehhi pikaajalist konkurentsivõimet ning tagada samal ajal sotsiaalne õiglus. Komisjoni teatises „Taasterahastu „NextGenerationEU“ – tee 2026. aastani“, mis võeti vastu 4. juunil 2025, selgitatakse kohaldatavat ajakava rahastu lõppemist silmas pidades, antakse liikmesriikidele suuniseid rakendamise maksimeerimiseks 31. augustiks 2026, sealhulgas selle kohta, kuidas oma taaste- ja vastupidavuskavasid veelgi ühtlustada, esitatakse peamised võimalused, mida kavade läbivaatamisel kaaluda, ning rõhutatakse, kui tähtis on hoolikas ühine kavandamine viimaste maksetaotluste esitamiseks 2026. aastal. Tšehhi on juba teinud edusamme taaste- ja vastupidavuskavas sisalduvate reformide ja investeeringute rakendamisel. Taaste- ja vastupidavuskavast tulenevate kohustuste täitmiseks 2026. aasta augustiks on oluline, et Tšehhi kiirendaks reformide ja investeeringute elluviimist, tegeledes asjaomaste probleemidega. Taaste- ja vastupidavusrahastu vahendite kasutamist takistab eelkõige teatavate rakendusasutuste piiratud haldussuutlikkus. See torkab eriti silma valdkondades, kus on vaja rohkem eksperditeadmisi, näiteks rohe- ja digipöörde puhul. Rahastu rakendamist takistab ka see, et rahastamisvahendeid kasutatakse vähe ja ebatõhusalt ning toetusi ei suunata piisavalt. Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus taaste- ja vastupidavuskava eduka rakendamise eest.

(25) Tšehhis on hakatud kiiremini rakendama ühtekuuluvuspoliitika programme, mis hõlmavad toetust Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF), Õiglase Ülemineku Fondist (JTF), Euroopa Sotsiaalfond+-ist (ESF+) ja Ühtekuuluvusfondist. On oluline nende programmide kiiret rakendamist jätkata, suurendades samal ajal nende mõju kohapeal maksimumini. Tšehhi juba võtab oma ühtekuuluvuspoliitika programmide raames meetmeid konkurentsivõime ja majanduskasvu edendamiseks, suurendades samal ajal sotsiaalset ühtekuuluvust. Samas on Tšehhil endiselt probleeme, näiteks seoses innovatsioonipotentsiaali suurendamise ja elutähtsasse tehnoloogiasse investeerimisega, täiendavate meetmete võtmisega eluasemevaldkonnas, samuti oskuste nappuse ja nende mittevastavusega tööturu vajadustele. Kooskõlas määruse (EL) 2021/1060 artikliga 18 ja nõutakse Tšehhilt ühtekuuluvuspoliitika fondide vahehindamise osana, et ta vaataks iga programmi läbi, võttes muu hulgas arvesse 2024. aasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud probleeme. Komisjoni 1. aprillil 2025 vastu võetud ettepanekutega ([15]) on kõigi programmide vahehindamise tulemuste kohta hinnangu esitamise tähtaega 31. märts 2025 pikendatud. Samuti on nendega ette nähtud paindlikkusmeetmed, mis peaksid aitama kiirendada programmide rakendamist, ja stiimulid liikmesriikidele, et nad eraldaksid ühtekuuluvuspoliitika vahendeid toetamaks liidu viit strateegilist prioriteetset valdkonda, nimelt konkurentsivõimet strateegiliste tehnoloogiate vallas, kaitset, eluaset, veesüsteemide kerksust ja energiasüsteemi ümberkujundamist, ning investeeringuid oskustesse prioriteetsetes sektorites, olles samal ajal ESF+ programmides jätkuvalt keskendunud kõige haavatavamas olukorras olevatele inimestele.

(26) Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP) annab võimaluse investeerida ühte ELi kesksesse strateegilisse prioriteeti ja tugevdada seeläbi ELi konkurentsivõimet. STEP tugineb 11 olemasolevale ELi fondile. Liikmesriigid võivad panustada ka programmi „InvestEU“, et toetada investeeringuid prioriteetsetesse valdkondadesse. Tšehhi võiks neid algatusi optimaalselt ära kasutada elutähtsa tehnoloogia, sealhulgas puhta ja ressursitõhusa tehnoloogia arendamise või tootmise soodustamiseks.

(27) Lisaks taaste- ja vastupidavuskava ning muude ELi vahendite raames käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele peaks Tšehhi tulemuslikult käsitlema allesjäänud probleeme, mis on seotud süsinikuheite vähendamise, avaliku sektori, ettevõtluskeskkonna ning oskuste ja haridusega.

(28) Tšehhi on algatanud põhjalikud reformid avaliku teenistuse toimimise parandamiseks, sealhulgas muutnud avaliku teenistuse seadust nii riiklikul kui ka piirkondlikul tasandil, piirates kõrgemate ametikohtade puhul ametiaja kestust ja muutes töölevõtmine paindlikumaks. Siiski esineb ikka veel süsteemseid probleeme kvalifitseeritud spetsialistide ligimeelitamisel, nende hoidmisel ja arendamisel, eelkõige ekspertide, juhtide ja digivaldkonna töötajate puhul. Killustatud personalijuhtimine ja avaliku sektori suhteliselt madalad palgad kahjustavad avaliku halduse kui tööandja konkurentsivõimet. Reformide võimalikku mõju ei ole piisavalt jälgitud ja edusamme on andmete vähesuse tõttu raske kontrollida. Tšehhi avaliku sektori jaoks on esmatähtis suurendada suutlikkust ning meelitada ligi, hoida ja arendada talente, mis aitaks parandada teenuste tõhusust ja kvaliteeti ning edendada seeläbi konkurentsivõimet ja majandusarengut.

(29) Kuigi avaliku sektori tulemuslikkus on jäänud suhteliselt stabiilseks, mõjutavad poliitika kvaliteeti ja sidusust jätkuvalt vajakajäämised sellistes valdkondades nagu strateegiline planeerimine, talitustevaheline koordineerimine ja tõenduspõhine poliitikakujundus. Asjaolu, et pikaajaliste investeeringute kavandamiseks ei ole loodud terviklikku raamistikku, kahjustab poliitika rakendamist ja vähendab selle mõju. Poliitika järjepidevuse ja tulemuslikkuse parandamiseks tuleks tugevdada strateegilist juhtimist ja vältida osakondade kapseldumist.

([15]) Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1058 ja (EL) 2021/1056 seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vahehindamise raames (COM(2025) 123 final).

(30) Nagu on märgitud konkurentsivõime kompassis, peavad kõik ELi, liikmesriikide ja kohalikud institutsioonid tegema suuri jõupingutusi, et koostada lihtsamaid reegleid ja kiirendada haldusmenetlusi. Komisjon on seadnud halduskoormuse vähendamiseks ambitsioonikad eesmärgid: vähemalt 25 % ja VKEde puhul vähemalt 35 %, ning on loonud uued vahendid nende eesmärkide saavutamiseks, sealhulgas ELi õigusaktide kogumi süstemaatiline stressitestimine ja tõhustatud dialoog sidusrühmadega. Nende eesmärkide saavutamiseks peab Tšehhi samuti võtma meetmeid. 72 % ettevõtjatest leiab, et haldusmenetluste keerukus on nende ettevõtte jaoks probleem äritegevusega tegelemisel Tšehhis ([16]).

(31) Endiselt on probleeme avaliku sektori rakendussuutlikkusega. Näiteks ruumilise planeerimise protsess on jätkuvalt keerukas ja aeganõudev ning sellest on saamas oluline takistus ettevõtluskeskkonna, konkurentsivõime ja majanduse arendamisel. Need on peamised põhjused, miks Tšehhi oli 2023. aastal väljastatud lubade arvult seitsmendal kohal nende ELi riikide seas, kus ehitusala ühe inimese kohta on kõige väiksem. See takistab ettevõtjate arengut, aeglustab äritegevust ja suurendab kaubandusliku arendamisega seotud kulusid, pidurdab kiire digitaristu kasutuselevõttu, suurendab seoses energiataristu aeglase ajakohastamisega energiahindu ning piirab tööjõu liikuvust, kuna taskukohaseid eluasemeid on liiga vähe. Eluaseme taskukohasusega seotud probleeme süvendavad omakorda mitteoptimaalsed maksusoodustused, mis on maakasutuse seisukohalt ebasoodsad, toetavad eluaseme ehitamise asemel selle ostmist ning seavad pikaajalise üüri asemel esikohale lühiajalise üüri. Ruumilise planeerimise eeskirjad on eriti koormavad suurlinnades, kus linnaplaneeringu ajakohastamine võib kesta üle kümne aasta. Kõnealuse protsessi kiirendamiseks on vaja reformi, mille käigus tuleks eelkõige kohandada asjaomaseid pädevusi ja kehtestada väikeste ning suurte ehitusvaldkondade jaoks eri nõuded. Need meetmed võiksid oluliselt parandada linnaarengu tõhusust ja reageerimisvõimet. Ehkki õigusraamistiku arendamise ja osaliselt ka digitaliseerimise raames on tehtud edusamme, ei ole nende positiivset mõju lubade andmisele veel märgata. Protsessi aitaks kiirendada ka digitaliseerimisprotsessi edasine täiustamine, ning ehitusbüroode tegevuse ja juhtimise tõhustamine.

(32) Tšehhi omavalitsuste juhtimise killustatus takistab oluliselt konkurentsivõime arengut, piirates haldustõhusust ja ELi rahaliste vahendite tulemuslikku kasutamist, eelkõige väikeste omavalitsuste ja kohalike sidusrühmade puhul. Kuigi omavalitsusühenduste jaoks loodud uus õigusraamistik pakub teatavaid võimalusi jagatud teenuste ja töötajate kasutamiseks, on selle rakendamine olnud väga piiratud. Omavalitsustevahelise koostöö tugevdamine, sealhulgas tugevdades omavalitsusühenduste jaoks loodud uue õigusraamistiku kasutuselevõttu, hanketavade professionaalsemaks muutmine ja toetusesaajatele täiendava abi pakkumine (projektijuhtide, ühiste teenusplatvormide ja suuniste kaudu) suurendaks kohaliku halduse suutlikkust ja tõhusust ning parandaks piirkondlikku ühtekuuluvust.

(33) Tšehhi ei ole täielikult ära kasutanud oma konkurentsivõime suurendamise potentsiaali, eelkõige struktuurselt mõjutatud piirkondades. Konkurentsivõime vähenemine on olnud eriti märgatav struktuurselt mõjutatud piirkondades (Karlovarský, Ústecký ja Moravskoslezský piirkonnad), millest annab tunnistust noorte väljaränne. Nendes piirkondades puudub tõhus toetus haldussuutlikkuse suurendamiseks.

(34) Tšehhi leibkondade hoiuste määr on ELi keskmisest näitajast kõrgem ning sularaha ja hoiused moodustavad 42,7 % kodumajapidamiste varadest, mis on samuti ELi keskmisest näitajast kõrgem. Kodumajapidamiste vara kaasamine kapitaliturgudele, et rahastada CO_2 heite vähendamist, mis on meie jaoks hädavajalik, ja majanduse digitaliseerimist, võib pakkuda täiendavaid rahastamisvõimalusi ettevõtjatele, kelle peamised rahastamisallikad on ettevõttesisene rahastamine ja pangalaenud. Börsil noteeritud aktsiate ja võlakirjade praeguse osakaalu (6,6 %) suurendamine ettevõtete rahastamisallikate valikus võib oluliselt suurendada Tšehhi konkurentsivõimet ja vähendada inflatsiooni mõju kodumajapidamiste säästudele.

(35) Avaliku sektori rahastuse võimendamine on jätkuvalt oluline erasektori rahaliste vahendite kaasamisel konkurentsivõime toetamiseks. Tšehhis on rahastamisvahendite, näiteks Ühtekuuluvusfondist toetatavate käibevahendite kasutamise määr endiselt madal (2,36 %, samas kui ELi keskmine oli 9 %). Taaste- ja vastupidavusrahastu rahastamisvahendite rakendamisel saadud kogemused näidanud, et nende vahendite kasutamist on võimalik oluliselt parandada ja laiendada, mis aitab stimuleerida erainvesteeringuid Tšehhi majandusse ja võimaldab loobuda toetustest. Riiklik arengupank ei ole ikka veel suutnud saavutada oma täielikku potentsiaali – tema mõju on teiste ELi pankadega võrreldes väike ning haldussuutlikkus ebapiisav. Riikliku arengupanga tugevdamine aitaks suurendada selle potentsiaali tegeleda turutõrgete ja riskikapitali puudumisega ning edendada innovatsiooni, tõrjumata välja erasektori finantsasutusi.

([16]) „„Businesses“ attitudes towards corruption in the EU“ („Ettevõtete suhtumine korruptsiooni ELis“), Eurobaromeetri aruanne (aprill 2024).

(36) Ettevõtete võrse- ja idufirmade ökosüsteemi toetamine, sealhulgas ettevõtete loomine, kasvamine ja laienemine, on majanduskasvu ja innovatsiooni kiirendamisel endiselt otsustava tähtsusega. Ka idufirmadel on jätkuvalt probleeme, mis on seotud rahastajate leidmisega, oskustööliste nappusega ja keeruka bürokraatiaga. Tšehhi ettevõtjad leiavad endiselt, et keerukad haldusprotsessid on äritegevuses oluliseks takistuseks (72 %, samas kui ELi keskmine oli 66 %), sealhulgas idufirmade puhul, kes ei kasuta töötajatele mõeldud aktsiaoptsioonikavasid, sest kõnealune raamistik ei kajasta ettevõtete tegelikke vajadusi. Innovatiivsete Tšehhi ettevõtete atraktiivsuse ja konkurentsivõime parandamiseks oleks kasulik suurendada toetust idu- ja võrsefirmadele, eraldades neile rahalisi vahendeid, suurendades nende atraktiivsust kvalifitseeritud töötajate jaoks ja vähendades halduskoormust, eelkõige optimeerides töötajate aktsiaoptsioone reguleerivat raamistikku.

(37) Tšehhi innovatsioonitulemuste paranemisel on jätkuvalt takistuseks tehnoloogia- ja teadmussiirde vähene tõhusus ning nõrgad sidemed akadeemiliste ringkondade ja ettevõtjate vahel. Ettevõtete rahastatavad avaliku sektori kulutused teadus- ja arendustegevusele moodustavad endiselt vaid ligikaudu poole ELi keskmisest (0,024 % SKPst, samas kui ELi keskmine oli 0,050 %) ning on viimasel ajal veelgi vähenenud, mis näitab akadeemiliste ringkondade ja ettevõtete vahelise koostöö madalat taset ja stiimulite nõrkust. See muudab teadusuuringute tulemuste ülekandmise majandusse oluliselt keerukamaks ja piirab Tšehhi innovatsioonisuutlikkust. Probleemidele osutab ka näiteks patenditaotluste madal määr, mis on alla ELi keskmise (patendikoostöö lepingu alusel esitatud patenditaotluste kogusumma oli 2022. aastal 0,7 miljardit eurot SKPst, ELi keskmine aga 2,8 miljardit eurot). Seda probleemi võivad aidata lahendada Tšehhi tehnosiirde struktuurseks parandamiseks ja tugevdamiseks võetavad meetmed, mille konkreetne eesmärk on muuta tehnosiire tõhusamaks ja hõlbustada võrsefirmade loomist.

(38) Innovaatiliste ettevõtete toetamine avaliku sektori vahenditest vajab veel täiustamist. Teadus- ja arendustegevuse maksusoodustuste näol pakutavat avaliku sektori kaudset toetust kasutab vaid kolmandik teadus- ja arendustegevusega järjepidevalt tegelevatest ettevõtetest ning väikesi ja noori ettevõtteid, kes neid soodustusi kasutavad, on veelgi vähem. Olukorra parandamiseks võetavad meetmed tuleks kombineerida meetmetega, mille eesmärk on muuta teadus- ja arendustegevusega seotud maksusoodustused ettevõtete jaoks atraktiivsemaks ja vähendada bürokraatiat.

(39) Pärast Venemaa sissetungi Ukrainasse on Tšehhi mitmekesistanud maagaasitarneid, et vähendada oma märkimisväärset sõltuvust Venemaalt pärit fossiilkütuste impordist. Sellele vaatamata sõltub Tšehhi endiselt suurel määral imporditud fossiilkütustest, kusjuures 2023. aastal moodustas kivisüsi tema energiaallikate jaotusest 28,7 %. nafta 25 % ja gaas 15 %. Transpordisektori arvele langeb ka suurim osa energia lõpptarbimisest (30,9 % kogutarbimisest), millele järgnevad kodumajapidamistes tarbitav energia (28,2 %) ja tööstussektoris tarbitav energia (26,2 %). Tšehhi suur sõltuvus nendest kütustest muudab ta järsu hinnatõusu suhtes haavatavaks, millel on suur negatiivne mõju kodumajapidamistele ja energiamahukale tööstusele. Fossiilkütustest sõltuvuse vähendamiseks on ülimalt oluline kiirendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, pöörates erilist tähelepanu suuremahulistele taastuvatele energiaallikatele. Teine oluline element on investeeringute kiirendamine kütte- ja tööstussektori CO_2 heite vähendamisse.

(40) Tšehhi on reforminud taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu reguleerivat õigusraamistikku, kuid turu stabiilsuse ja prognoositavuse tagamiseks on vaja täiendavaid stiimuleid ja märkimisväärseid investeeringuid. See aitaks suurendada ka erasektori investeeringuid taastuvatesse energiaallikatesse. Taastuvenergia enampakkumised ja elektriostulepingute kasutamine on Tšehhis endiselt väga vähe levinud ning esimene ettevõtlusleping sõlmiti 2021. aastal. Elektrioksjonite käivitamine ja pikaajaliste lepingute väljatöötamine lisaks tavapärastele toetustele võimaldab kiirendada suuremahuliste taastuvenergiaprojektide kasvu ja pakub energiamahukatele tööstusharudele võimalusi vähendada oma CO_2 heidet.

(41) Tšehhi puhul takistab taastuvatesse energiaallikatesse tehtavate investeeringute kiiret kasutuselevõttu ja arengut jaotusvõrgu piiratud võimsus ja vajadus võrku ajakohastada. Ehkki Tšehhi on hiljuti alustanud reforme, mille eesmärk on lühendada võrguga ühendamise järjekordi ja suurendada läbipaistvust, jäävad investeeringud allapoole taset, mis on vajalik selleks, et ühendada võrku uusi taastuvate energiaallikaid, laiendada elektrifitseerimist, arendada kestlikku liikuvust ning täiustada fossiilkütustevabu paindlikkusteenuseid, näiteks energiasalvestussüsteemid ja arukad arvestid. Elektrienergia andmekeskus on alustanud toiminguid energia jagamiseks. Samas esineb paindlikkusteenuste osutamist võimaldava lõppetapi rakendamisel ikka veel viivitusi.

(42) Kuna Tšehhi on üks ELi suurima energiamahukusega riike, oleks tal võimalik suurendada energiasäästu põhjaliku renoveerimise abil. Hoolimata praegustest renoveerimist toetavatest programmidest on energia lõpptarbimine hoonetes endiselt suur, eriti üldkasutatavate hoonete puhul. See on osaliselt tingitud elektri ja gaasi suurest hinnaerinevusest, mis soodustab gaasiga kütmist ja takistab üleminekut soojuspumpadele ja elektrifitseerimisele.

Tõhusamad meetmed CO_2 heite vähendamiseks ning taastuvatel energiaallikatel põhineva kütte ja jahutuse kasutuselevõtu toetamiseks aitaksid hoogustada puhta tehnoloogia (nt soojuspumbad) tootmist Tšehhis. Uuenduslike rahastamisvahendite, näiteks energiatõhususe lepingute kasutuselevõtt võib üldkasutatavate hoonete renoveerimise aeglast tempot kiirendada ja aidata Tšehhil astuda samme selleks, et saavutada 2030. aasta eesmärk vähendada hoonete energiatarbimist 8 % võrreldes 2020. aasta tasemega.

(43) Konkurentsivõime ja tootlikkuse kasvu takistab ka töötajate nappus. Tšehhi võiks suurendada tööhõivet väikelaste emade hulgas, kuna naiste tööhõivetase on madal ka mitu aastat pärast sünnitust. Isegi kui 2024. aastal piirdus mitteaktiivse abikaasa maksukrediit kuni kolmeaastaste laste eest hoolitsevate isikutega, takistab maksude ja hüvitiste süsteem endiselt väiksema sissetulekuga vanemate, eelkõige emade tööle naasmist. Mittetöötava abikaasaga seotud suured maksusoodustused ja perehüvitised motiveerivad madalamapalgalisi vanemaid, eelkõige emasid, võtma pikaajalist puhkust, selle asemel et tööle minna või tööd otsida. Tšehhis oli teise palgasaaja tööjõutulu maksustamise tase 2023. aastal ELi keskmisest kõrgem ja ning ka maksukiil oli sama suure sissetulekuga üksikute inimeste omast suurem. Kui väiksema sissetulekuga vanematele loodaks tööleminekuks või töö otsimiseks soodsamad tingimused, kasvaksid ka tulud, mis aitaks toetada nii sotsiaalkindlustusfonde kui ka riigi rahandust üldiselt.

(44) Naiste, eriti väikelaste emade osalemist tööturul takistab ka alushariduse ja lastehoiu ning pikaajalise hoolduse teenuste puudumine. Alla nelja-aastaste laste vanematel on lapsehoiuvõimalusi raske leida ja seetõttu puudub vähem teenival vanemal motivatsioon tööle minna. 2024. aastal oli sooline tööhõivelõhe 25–34-aastaste naiste puhul 36,1 protsendipunkti (ELi keskmine oli 25,2 protsendipunkti), mis tähendab, et kui Tšehhi sooline tööhõivelõhe vastaks ELi keskmisele näitajale, peaks töötavaid naisi olema ligikaudu 67 000 võrra rohkem.

(45) Töötajate nappus ja oskuste mittevastavus tööturu vajadustele on endiselt suur probleem, mis piirab Tšehhi majanduse konkurentsivõimet. Olukorra parandamiseks tuleks lihtsustada ühelt töökohalt teisele üleminekut, võttes muu hulgas selliseid meetmeid nagu eluaseme taskukohasuse suurendamine või reguleeritud kutsealade reform, millega vähendatakse suuri tõkkeid kutsetunnistuse omandamisel. Lisaks elab Tšehhi Vabariigis kõige suurema hulk ajutise kaitse all olevaid Ukraina põgenikke ühe elaniku kohta. Üle 50 % ümberasustatud ukrainlastest teeb madalama kvalifikatsiooniga tööd kui Ukrainas, kusjuures ühe konkreetse takistusena nimetatakse puudulikku keeleoskust. Lisaks väitis ligikaudu 30 % põgenikest, et parema töökoha saamist takistavad kvalifikatsiooni tunnustamisega seotud probleemid. Välisriigi kvalifikatsioonide lihtsam tunnustamine ja alaesindatud rühmade, sealhulgas ajutise kaitse all olevate Ukraina põgenike ja romade tööturul osalemise määra suurendamine võiks vähendada tööturul valitsevaid pingeid.

(46) Kõrghariduses osalejate ja selle omandanute hulk on vähenenud, süvendades veelgi oskustööliste nappust. Kolmanda taseme hariduse omandamine 25–34-aastaste seas on alates 2021. aastast vähenenud ja selles arvestuses on Tšehhi ELis tagantpoolt neljandal kohal (Tšehhi keskmine on 33,5 % ja ELi keskmine 44,2 %), ehk kaugel ELi 45 % eesmärgist. Aastatel 2016–2021 vähenes õpilaste arv 11,6 % ja koolist väljalangemise määr on endiselt kõrge.

(47) Koolist väljalangenute kõrge osakaal eelkõige loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika (MATI) valdkonnas ning MATI-programmides osalenute arvu vähenemine alates 2017. aastast näitavad, et probleem on süsteemne. 2022. aastal oli MATI eriala 20–29-aastaste lõpetanute hulgas tuhande mehe kohta vaid 11,9 naist, mis on ELi keskmisest madalam (15,1). Kõrgkoolidest väljalangemise kõrge määra põhjusteks on muu hulgas ebapiisav karjäärinõustamine ja see, et üliõpilastele ei pakuta piisavalt rahalist toetust.

(48) Tšehhis napib üldkeskkoole ja õpilastel on üld- ja eriharidussüsteemi vahel liikumiseks vähe võimalusi, mis takistab neil edukalt omandamast kolmanda taseme haridust. Õpilaste huvi kolmanda taseme hariduse omandamise vastu on viimase 30 aasta jooksul küll oluliselt suurenenud, kuid üldkeskkoolide arv on nõudluse rahuldamiseks endiselt liiga väike. Kuna üldkeskkoole on vähe, jätkatakse haridusteed kutsekoolides, kus konkurents on väiksem, ja selle tulemuseks on varane spetsialiseerumine. Ehkki kaks kolmandikku kutsehariduse ja -õppe läbinutest asub omandama kolmanda taseme haridust, saadab selliseid noori üldkeskkooliõpilastega võrreldes väiksem edu, ja see

hoiab kolmanda taseme hariduse omandanute arvu püsivalt madalal tasemel. Tšehhi teatas hiljuti nende probleemide lahendamiseks tehtud uutest sammudest erialaseid õppeaineid ühendavate võimaluste loomisel ning püüab ajakohastada kutsehariduse ja -õppe programme, et viia need vastavusse tööturu vajadustega. Selleks et valmistada keskkoolilõpetajaid paremini ette tööturule minekuks ja toetada neid kolmanda taseme hariduse omandamisel, võiks edaspidi keskenduda järgmisele: i) laiendada töölõppimise võimalusi, ii) muuta üleminek koolist tööellu sujuvamaks, iii) parandada üld- ja kutsekeskharidussüsteemi vahel liikumise võimalusi, iv) suurendada üldkeskkoolide suutlikkust ning v) mitmekesistada ja laiendada juurdepääsu kolmanda taseme haridusele,

SOOVITAB Tšehhil võtta 2025. ja 2026. aastal järgmisi meetmeid.

1. Suurendada kooskõlas Euroopa Ülemkogu 6. märtsi 2025. aasta järeldustega üldisi kaitse- ja julgeolekukulutusi ja üldist kaitsevalmidust, tagades samal ajal võla jätkusuutlikkuse. Pidada kinni nõukogu poolt 21. jaanuaril 2025 soovitatud netokulude maksimaalsetest kasvumääradest, kasutades samal ajal suuremate kaitsekulutuste tegemiseks riikide vabastusklausliga võimaldatavat erandit eelarvereeglitest. Vähendada madala sissetulekuga töötajate maksukoormust. Suurendada korduvatest kinnisvaramaksudest saadavat tulu. Pakkuda pensionieelikutele täiendavaid stiimuleid tööturule jäämiseks.

2. Kiirendada riikliku taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas REPowerEU peatüki tulemuslikku rakendamist, pidades silmas määruses (EL) 2021/241 sätestatud tähtaegu reformide ja investeeringute õigeaegseks lõpuleviimiseks. Kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmide (ERF, JTF, ESF+, Ühtekuuluvusfond) rakendamist, tuginedes vajaduse korral võimalustele, mida pakub vahehindamine. Kasutada konkurentsivõime parandamiseks optimaalselt ära ELi vahendeid, sealhulgas programmi „InvestEU“ ja Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi võimalusi.

3. Parandada Tšehhi avaliku sektori suutlikkust meelitada ligi, hoida ja arendada talente, eelkõige hea analüüsivõime ning juhtimis- ja IT-oskusega töötajaid. Tugevdada strateegilist juhtimissuutlikkust, et suurendada poliitikavaldkondade sidusust. Lihtsustada linnaplaneerimist ja vähendada halduskoormust, parandades ehitusametite digitaliseerimist, suutlikkust ja juhtimist. Motiveerida ja lihtsustada omavalitsuste vahelist koostööd. Toetada haldussuutlikkuse suurendamist ja suunata see toetus struktuurselt mõjutatud piirkondadele.

4. Tugevdada kapitaliturge, ettevõtete juurdepääsu pangandusvälisele rahastamisele ning säästu-, investeerimis- ja innovatsioonitingimusi, edendades leibkondade investeeringuid kapitaliturgudel ja parandades olemasolevate pikaajaliste säästutoodete tõhusust uute pikaajaliste investeeringute kaasamisel. Julgustada institutsionaalseid investoreid omandama nii noteeritud kui ka noteerimata aktsiaid ning osalema nii riski- kui ka erakapitaliturgudel. Suurendada rahastamisvahendite kasutamist ja riikliku arengupanga suutlikkust kaasata erasektori rahalisi vahendeid, mis võimaldab parandada konkurentsivõimet ja vähendada majanduse CO_2 heidet. Toetada idu- ja võrsefirmade loomist, näiteks täiustades töötajate aktsiaoptsioonide kavasid käsitlevaid õigusakte. Edendada innovatsiooni, sealhulgas hõlbustada akadeemiliste ringkondade ja ettevõtete vahelist tehnosiiret. Kasutada paremini ära teadus- ja arendustegevuse maksusoodustuste potentsiaali, et stimuleerida innovatsiooni erasektoris.

5. Vähendada sõltuvust fossiilkütustest, eelkõige maanteetranspordi, küttesüsteemide ja elektrienergia tootmise puhul. Pakkuda täiendavaid stiimuleid suuremahulise taastuvenergiavõimsuse kasutuselevõtuks, eelkõige korraldades taastuvenergia enampakkumisi ja edendades pikaajaliste elektriostulepingute kasutamist. Teha täiendavaid investeeringuid elektrivõrkudesse, et suurendada fossiilkütustevaba paindlikkust ning luua võimalused transpordi- ja tööstusprotsesside elektrifitseerimiseks. Tagada elektrienergia andmekeskuse kõikide funktsioonide kiire rakendamine. Võtta meetmeid energiatarbimise ja ehitussektori, eelkõige üldkasutatavate hoonete CO_2-mahukuse vähendamiseks.

6. Vähendada makse ja hüvitisi, mis takistavad vanematel tööle naasta, ning parandada lastehoiu- ja hooldusteenuste pakkumist, et julgustada rohkem naisi tööturule tulema. Tugevdada majanduse konkurentsivõimet, vähendada oskuste mittevastavust tööturu vajadustele, lihtsustada välismaiste kvalifikatsioonide tunnustamist ja suurendada alaesindatud rühmade osalemist tööturul. Parandada haridustulemusi, suurendades osalemist kolmanda taseme hariduses, vähendada

koolist väljalangenute hulka ja pakkuda üliõpilastele rohkem tuge. Suurendada loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika valdkonna üliõpilaste ja kõrgkooli lõpetanute arvu, eriti naiste seas. Laiendada juurdepääsu üldkeskharidusele, võimaldada õpilastel minna üle üld- ja kutseharidusele ning pakkuda rohkem tuge ebasoodsas olukorras olevatele koolidele ja õpilastele, sealhulgas romadele.

Brüssel, 8. juuli 2025

Nõukogu nimel

eesistuja

S. LOSE